

Папченко І.В., Мельник А.Ю., Антипов А.А.

РОЗТИН ТА ПАТОЛОГО-АНАТОМІЧНА ДІАГНОСТИКА ХВОРОБ ПТИЦІ

Навчальний посібник

Титул.jpg
Тип: Файл "JPG"
Размер: 1,01 МБ
Разрешение: 359
точек

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
БІЛОЦЕРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ВЕТЕРИНАРНОЇ МЕДИЦИНИ**

Папченко І.В., Мельник А.Ю., Антіпов А.А.

**РОЗТИН ТА ПАТОЛОГО-АНАТОМІЧНА
ДІАГНОСТИКА ХВОРОБ ПТИЦІ
Навчальний посібник**

**Спеціальність – 211 ветеринарна медицина
Освітній рівень – магістр**

Біла Церква – 2023

УДК: 636.5.09:616-091.5(075.8)

Посібник розглянуто і затверджено на засіданні:
кафедри ветеринарно-санітарної експертизи,
гігієни продуктів тваринництва та патанатомії
ім. Й.С. Загаєвського від 17.06.2022 р. (протокол № 11);
Вченої ради факультету ветеринарної медицини
БНАУ від 22.09.2022 р. (протокол № 2);
Вченої ради університету БНАУ від 28.10.2022 р.
(протокол № 9).

Розробники:

І.В. Папченко, кандидат ветеринарних наук, доцент кафедри ветеринарно-санітарної експертизи, гігієни продуктів тваринництва та патологічної анатомії імені Й.С. Загаєвського Білоцерківського національного аграрного університету

А.Ю. Мельник, кандидат ветеринарних наук, доцент кафедри пропедевтики та медицини внутрішніх хвороб тварин і птиці ім. В.І. Левченка Білоцерківського національного аграрного університету

А.А. Антіпов, кандидат ветеринарних наук, доцент кафедри паразитології та фармакології Білоцерківського національного аграрного університету

Розтин та патолого-анатомічна діагностика хвороб птиці: навчальний посібник / І.В. Папченко, А.Ю. Мельник, А.А. Антіпов. – Біла Церква, 2023. – 128 с.

Рецензенти:

Білоцерківський національний аграрний університет

Т.М. Царенко, кандидат ветеринарних наук, доцент

Білоцерківський національний аграрний університет

Н.В. Вовкотруб, кандидат ветеринарних наук, доцент

Львівський національний університет ветеринарної медицини та біотехнологій ім. С.З Гжицького

О.М. Щербетовська, доктор ветеринарних наук

Навчальний посібник призначений для студентів факультету ветеринарної медицини спеціальності 211 «Ветеринарна медицина» освітнього рівня «Магістр», а також слухачів інституту післядипломного навчання керівників та спеціалістів ветеринарної медицини.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	5
АНАТОМІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ БУДОВИ ТІЛА ПТИЦІ.....	6
ПАТОЛОГО-АНАТОМІЧНИЙ РОЗТИН ТРУПІВ ПТИЦІ	14
ОФОРМЛЕННЯ ДОКУМЕНТАЦІЇ ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ ПАТАЛОГО-АНАТОМІЧНОГО РОЗТИНУ	25
ПАТОЛОГО-АНАТОМІЧНА ДІАГНОСТИКА ХВОРОБ ПТИЦІ	27
ІНФЕКЦІЙНІ ХВОРОБИ ПТИЦІ	27
<i>Вірусні хвороби птиці</i>	27
Хвороба Ньюкасла.....	27
Грип птиці	30
Інфекційний ларинготрахеїт птиці.....	32
Інфекційний бронхіт.....	34
Вірусний ентерит гусенят	36
Вірусний гепатит каченят	37
Інфекційна бурсальна хвороба	39
Віспа.....	40
Респіраторний мікоплазмоз	42
Хламідіоз	44
Хвороба Марека.....	46
Гемобластози птиці	49
<i>Бактеріальні хвороби птиці</i>	51
Пастерельоз	51
Колібактеріоз птиці	57
Туберкульоз.....	59
Бешиха	61
Стрептококоз.....	63
Стрептококова септицемія дорослої птиці	63
Локальні стрептококові інфекції	65

Стафілококоз	65
Лістеріоз.....	67
ПАЗАЗТАРНІ ХВОРОБИ ПТИЦІ	69
<i>Протозоозні хвороби птиці .....</i>	<i>69</i>
Еймеріоз.....	69
Гістомоноз.....	72
<i>Гельмінтозні хвороби птиці.....</i>	<i>74</i>
Аскаридіоз.....	74
Гетеракоз.....	75
Сингамоз	76
Капіляріоз.....	77
<i>Арахно-ентомозні хвороби птиці .....</i>	<i>79</i>
Малофагози.....	79
Загальна морфологія представників ряду Mallophaga	79
Курячий кліщ.....	80
НЕЗАРАЗНІ ХВОРОБИ ПТИЦІ	81
Аліментарна дистрофія.....	81
Ожиріння.....	82
Сечокислий діатез	83
Жовтковий перитоніт (оваріо-сальпінгоперитоніт)	86
Гіпо- і авітаміноз А	87
Гіпо- і авітаміноз Е.....	89
М'язова дистрофія	90
Гіпо- і авітаміноз С.....	95
Гіпо- і авітаміноз К.....	96
Гіпо- і авітамінози групи В.....	97
Н-гіповітаміноз (нестача біотину)	106
РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА.....	107
ДОДАТКИ.....	110

ВСТУП

За останні два десятиліття птахівнича галузь набула інтенсивного розвитку у зв'язку з переведенням її на індустріальну основу. Це дало можливість механізувати і автоматизувати виробничі процеси і концентрувати велику кількість поголів'я на обмеженій території. Разом з тим це зобов'язало розробити нові технологічні прийоми до годівлі птиці, забезпечення оптимального мікроклімату, санітарного забезпечення благополуччя стад тощо. Водночас велика концентрація поголів'я на обмеженій території може бути загрозливою для виникнення і швидкого поширення інфекційних, паразитарних хвороб та нанесення великих економічних збитків. Тому на лікарів ветеринарної медицини птахопідприємств покладається велика відповідальність за дотримання санітарних норм, контролем фізіологічного стану птиці, повноцінною годівлею, специфічної профілактики тощо.

Патолого-анатомічний розтин трупів у практичній роботі лікаря ветеринарної медицини має велике значення при діагностиці різних хвороб. Своєчасно і вміло проведений розтин трупів, зіставлення результатів розтину з клініко-анатомічним аналізом і використанням гістологічного, бактеріологічного та інших видів лабораторних досліджень дозволяє діагностувати більшість хвороб як інфекційного, так і неінфекційного характеру. Правильно і своєчасно поставлений патологоанатомічний діагноз при перших випадках загибелі або вимушеного забою птиці сприяє швидкій ліквідації хвороб.

Аналіз літературних джерел за останні 20 років, що стосується різних хвороб птиці показав, що майже відсутня інформація, яка стосується розтину трупів птиці і патолого-анатомічної діагностики різних захворювань. Тому колектив авторів вирішив певною мірою звернути увагу на техніку дослідження трупів різних видів птиці і встановлення причин її загибелі. Подана інформація буде корисною для студентів вищих навчальних закладів I–IV рівнів акредитації із спеціальності „Ветеринарна медицина”, а також слухачам інституту післядипломного навчання керівників і спеціалістів ветеринарної медицини.

АНАТОМІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ БУДОВИ ТІЛА ПТИЦІ

Зовні тіло птиці вкрите пір'ям, яке відіграє багатогранні функції: захищає шкіру від впливу факторів зовнішнього середовища; надає тілу обтічності, що відіграє вирішальну роль при переміщенні в повітрі, плаванні, пірнанні, терморегуляції. У здорової птиці пір'я чисте, блискуче має специфічне забарвлення і добре прилягає до тіла. Розрізняють контурне або покривне пір'я, пухове пір'я (добре розвинене у водоплавної птиці і відповідає за збереження тепла), махове пір'я (добре розвинене, локалізується на крилах і забезпечує політ), рульове пір'я (локалізується на хвості і особливо добре розвинене в окремих порід голубів, що забезпечує різноманітні маневри в польоті).

Шкіра птиці суха, тонка, помірно рухлива. В підшкірній клітковині накопичується жирова тканина, особливо у водоплавних птахів. Шкіра птиці не містить сальних і потових залоз за виключенням копчикової залози, що являє собою скупчення видозмінених сальних залоз. Складається вона із двох часток овальної або округлої форми розміром до 14 мм у водоплавних і 0,4-0,6 мм у куриних. Вивідна протока копчикової залози знаходиться під пір'йовим покривом (над хвостовими хребцями) і виступає у вигляді сосочка. Водоплавна птиця змащує пір'я і шкіру секретом копчикової залози, що запобігає змочуванню і полегшує переміщення на воді.

Похідними шкіри є гребінь, корали, сережки, вушні мочки, шпори, кігті, дзьоб і рогові лусочки на цівці і пальцях тазових кісток.

Гребінь побудований переважно із епідермісу і підепідермального шару, в якому розташована густа сітка кровоносних судин, що надає йому яскравого червоного кольору. Часто за кольором гребеня можна судити про хворобливість птиці: темно-червоний колір вказує на серцеву недостатність; блідий гребінь вказує на хронічні процеси, що обумовлюють анемію тощо.

Корали – видозмінені ділянки шкіри у індиків у ділянці лоба та на шиї, позбавлені пір'я та пронизані сіткою кровоносних судин, що надає їм червоного кольору.

Сережки – симетричні складки шкіри, розташовані під дзьобом, які пронизані сіткою кровоносних судин і мають червоне забарвлення.

Вушні мочки – складки шкіри, розташовані біля слухових отворів. Їх будова подібна до будови сережок.

НАВЧАЛЬНИЙ ПОСІБНИК

РОЗТИН ТА ПАТОЛОГО-АНАТОМІЧНА ДІАГНОСТИКА ХВОРОБ ПТИЦІ

І.В. Папченко, кандидат ветеринарних наук, доцент
А.Ю. Мельник, кандидат ветеринарних наук, доцент
А.А. Антіпов, кандидат ветеринарних наук, доцент

Здано до складання 1.10.2023 р. Підписано до друку 10.10.2023 р.
Формат 64x90¹/₁₆. Ум. др. арк. 8. Наклад 100. Зам. 3128.
Папір офсетний. Друк офсетний.

Віддруковано в ТОВ „Білоцерківдрук”
09100, м. Біла Церква, бульвар Олександрійський, 22
тел. (045-63) 5-16-18